

Marges_

ELS SERVEIS AMBIENTALS
DE L'ECOSISTEMA URBÀ

MONTJUÏC
COLLSEROLA/NOU BARRIS

ANNEX I

FONAMENTS TEÒRICS

Què és un sistema socioecològic?

En primer lloc, es parteix de la idea que un ecosistema (o sistema ecològic) és una unitat funcional del medi físic, que serveix a una comunitat d'organismes, i que està caracteritzat pels fluxos i intercanvis de matèria i energia entre aquests (Boada et al., 2016).

D'aquesta manera, es pot entendre el concepte de sistema socioecològic com un sistema integrat de l'ésser humà en la natura, definit des d'una perspectiva multidimensional. Es tracta, doncs, d'unitats biogeofísiques a les quals s'associa un sistema social delimitat per actors socials i institucions. Són sistemes complexos adaptatius formats per l'acoblament de sistemes socials en els sistemes naturals (Martín-López et al., 2012).

Una de les idees base dels sistemes socioecològics és la del fet que el sistema socioeconòmic no pot créixer més enllà dels límits biofísics establerts per l'ecosfera i, per tant, no poden entendre's com a independents (Martín-López et al., 2012).

Què són els serveis ecosistèmics?

Considerant la definició i la classificació presentada a Martín-López et al. (2012), els serveis ecosistèmics (SSEE) són les contribucions directes o indirectes dels ecosistemes al benestar humà (BH).

Per tal d'entendre què són els serveis ecosistèmics, els autors presenten la següent classificació bàsica:

1) Serveis de proveïment

(contribucions directes al BH de l'estructura biogeofísica)

- Aliment
- Aigua dolça-potable (consum humà i agrícola)
- Matèries primeres d'origen biològic o mineral
- Patrimoni genètic (manteniment de la diversitat genètica)
- Medicines naturals
- Serveis de regulació (contribucions indirectes al BH del funcionament ecosistèmic)

2) Regulació climàtica (capacitat de la coberta vegetal i del sòl d'absorbir CO₂ i de regulació de la temperatura i precipitacions)

- Purificació de l'aire (capacitat de la coberta vegetal i del sòl de retenir gasos o partícules contaminants de l'aire)
- Regulació hídrica i depuració de l'aigua (ex. control de riudes)
- Control de l'erosió
- Fertilitat del sòl (manteniment d'humitat i nutrients)
- Control biològic (capacitat de regulació de plagues i vectors patògens)
- Pol·linització
- Manteniment de l'hàbitat per a espècies singulars

3) Serveis culturals (contribucions no materials i intangibles al BH que la societat obté a través de l'experiència directa amb els ecosistemes i la biodiversitat)

- Educació ambiental (sensibilització, conscienciació o formació sobre el paper dels ecosistemes i la biodiversitat)
- Coneixement científic
- Coneixement ecològic local (coneixement experiencial transmès generacionalment i relacionat amb les pràctiques, creences, costums i valors)

- Identitat cultural i sentit de pertinença
- Gaudi espiritual (apreciació d'espècies, paisatges i/o llocs determinats que generen satisfacció per la seva inspiració espiritual)
- Gaudi estètic (apreciació d'espècies i/o paisatges que generen satisfacció i placidesa per la seva estètica)
- Activitats recreatives i turisme de natura

Per tal de subministrar coneixement i informació valuosa per a la presa de decisions en aquest àmbit, és útil avaluar aquests serveis ecosistèmics de forma que es pugui descriure el seu estat i tendències. En termes generals, es consideren tres tipus d'avaluació: biofísica, sociocultural i monetària. Aquesta última requereix la realització de les altres dues prèviament (Martín-López et al., 2012).

D'aquesta manera, es pot veure com els serveis ecosistèmics inclouen serveis als quals es pot assignar amb certa facilitat un valor econòmic, ja que es poden entendre com a béns comercialitzables (com per exemple, aliments o fusta). Però, per altra banda, també inclouen

serveis als quals no és tan fàcil assignar un suposat preu equivalent, com seria el cas de la biodiversitat que permet el suport de la vida, així com els serveis culturals obtinguts a través de l'experiència directa amb aquests ecosistemes (Wallace et al., 2023). En aquest punt, doncs, és vital la implicació i les aportacions dels diversos grups d'interès relacionats amb el territori.

Finalment, cal destacar que la cartografia de serveis ecosistèmics, des del seu subministrament fins als seus beneficiaris, resulta una eina essencial per a la planificació socioecològica (Martín-López et al., 2012).

Cogestió adaptativa de sistemes socioecològics

Relacionat amb aquesta participació col·lectiva, Martín-López et al. (2012) presenten el concepte de la cogestió adaptativa.

La gestió dels paisatges multifuncionals sol estar basada en el coneixement ecològic local dels actors socials involucrats i, per tant, necessàriament requereix que aquests actors es responsabilitzin de la gestió del territori i dels ecosistemes.

Aquest fet promou que la gestió estigui basada en les institucions no formals i formals del nivell organitzatiu local i, així, facilita el disseny de sistemes institucionals policèntrics.

Per tal que la població local participi en el disseny de les polítiques de gestió dels sistemes socioecològics, els autors comenten que existeixen diferents tècniques de recerca que permeten conèixer els seus interessos. A més a més, es presenta la possibilitat que aquests actors adquireixin responsabilitats en les accions de gestió, amb la finalitat de caminar cap a sistemes de governança policèntrics en els quals un dels centres clau en la presa de decisions sigui l'escala local.

D'una banda, les tècniques d'experiments d'elecció poden ajudar a conèixer les preferències individuals de la població cap a la gestió territorial del sistema socioecològic en el qual habiten.

D'altra banda, les tècniques de planificació participativa d'escenaris de futur aporten informació consensuada per múltiples actors locals sobre el futur possible i plausible de la zona, així com les directrius de gestió necessàries per a caminar cap al futur desitjat i evitar el futur no desitjat.

Enfocament participatiu centrat en l'aprenentatge

El projecte de Marges, s'ha enfocat des de la perspectiva presentada per Bautista et al. (2017), la qual denominen com a "enfocament participatiu centrat en l'aprenentatge" per a avaluar la gestió del territori.

En aquest sentit, els autors plantegen que l'adopció d'estratègies, en termes de sostenibilitat, per a la gestió del territori requereix eines d'avaluació i mecanismes d'intercanvi de coneixements que permetin una presa de decisions més eficient i que, alhora, facilitin l'aprenentatge individual i col·lectiu i el canvi de comportament.

L'objectiu d'aquest enfocament és, doncs, el d'integrar les diverses perspectives dels grups d'interès conjuntament amb les dades d'avaluació basades en la ciència, en relació amb atributs tant biofísics com socioeconòmics. La participació d'aquestes parts interessades es contempla en tot el procés d'avaluació, és a dir, des del disseny fins a la implementació.

NUSOS

Relat final

Marges _

ELS SERVEIS AMBIENTALS
DE L'ECOSISTEMA URBÀ

MONTJUÏC

COLLSEROLA/NOU BARRIS

